

KENNISBANK 2014

CULTUUR, CONSERVATISME OF KOPPIGHEID

Auteur: Haico van Nunen, 21 augustus

Tijdens de vakantie worden de verschillen tussen landen pas werkelijk. Het valt dan op dat we het in Nederland nog helemaal niet zo slecht doen met onze woningen. Al met al staan er woningen die in goede staat verkeren en die voldoen aan de eisen van vandaag de dag. Des te opmerkelijker is dan om te zien hoe anders er in de landen om ons heen wordt gebouwd en geleefd. Want dat is uiteindelijk waar het om gaat, hoe de mensen wonen in hun woningen. En dat heeft alles te maken met cultuur.

Kijk bijvoorbeeld eens naar Frankrijk waar de wereld enkel uit kleine idyllische dorpjes lijkt te bestaan. Maar wel dorpjes waar de laatste honderd jaar niets aan lijkt te zijn gebeurd. Toch is dat niet helemaal waar. Het zijn daar veel meer reparaties en deelvervangingen waarmee de woning op peil wordt gehouden. Een nieuwe deur, een nieuw kozijn of een nieuwe goot. Eenzelfde werkwijze geldt ook voor de grote steden, al wordt daar nog wel eens een heel gebouw in een keer gedaan (met name de buitenzijde). De gedachte is waarschijnlijk dat veel kleine stapjes zorgen voor het gewenste resultaat. Ook in andere landen zie je het aan de woningen om je heen, dat je in een ander land bent. De individuele bouw in België, of de row houses in Engeland of de houtskeletbouw in Amerika. Ieder in een eigen stijl met eigen technieken gerealiseerd. De bouwcultuur bepaalt hoe de samenleving eruit ziet. Misschien is dat dan ook één van de charmes van het op reis gaan.

Cultuur van de spouwmuur

Cultuur kan per land verschillen, maar hoeft niet te stoppen bij de grens. Sommige dingen zijn verspreid over een groter gebied. Een treffend voorbeeld is de aanwezigheid van een spouwmuur. Volgens velen een Nederlands idee, maar het komt in een groter gebied voor, waaronder België en Duitsland en zelfs

Engeland [\(1\)](#). Het was namelijk een van de goedkoopste manieren om een goede wind- én waterdichte gevel te maken. Buiten dat gebied zie je een verschuiving plaatsvinden en worden er nauwelijks spouwmuren meer toegepast. Ook dat is cultuur. Het is een manier van bouwen en gebruiken die regionaal is ontstaan, op basis van kennis, klimaat, ervaring en beschikbaarheid, en die tot de dag van vandaag wordt toegepast. Met (na)isolatie is de werking van een spouwmuur heel anders geworden, maar we blijven vasthouden aan deze traditie.

Systeembouw als trend

Het wil niet zeggen dat ieder land of ieder gebied volledig uniek is, er zijn ook zeker overeenkomsten. Een voorbeeld hiervan is te vinden in de systeembouwwoningen, met name in de steden. Niet alleen in Nederland was er na de oorlog grote behoefte aan woningen, ook elders in Europa was dat het geval. Dan komen in verschillende landen bouwsystemen naar voren. Sommige zelfs, die ook in Nederland veelvuldig worden toegepast. Coignet is afkomstig uit Frankrijk, BMB kent zijn oorsprong in het Verenigd Koninkrijk en Larsen en Nielsen is een systeem dat zijn oorsprong in Denemarken heeft [\(2\)](#). Dit voorbeeld laat zien dat niet alle ontwikkelingen door cultuur worden bepaald, maar meer door de situatie op dat moment. In dat opzicht zijn systeemwoningen een tijdelijk cultureel verschijnsel geweest, misschien zelfs wel een trend, dat zich op meerder plekken uitte.

Cultuur van het wonen

Bouwen en wonen wordt in grote mate cultureel bepaald. Dat geldt ook voor de renovatieopgave. Immers renovatie gaat over het bouwen om het wonen mogelijk te (blijven) maken. De aanpassingen die we nu voor ogen hebben, zijn gebaseerd vanuit ons perspectief zoals we nu wonen. Ons verleden bepaalt mede hoe we naar de toekomst kijken, het vormt onze referentie. Dat betekent wel dat het lastig is om buiten de vaste patronen te denken. Het overgaan van het oude vertrouwde naar een andere aanpak doen we niet zonder slag of stoot. Of het nu gaat over de toepassing van nieuwe producten, de introductie van nieuwe concepten of het anders benaderen van het proces. We leven in een bepaalde (bouw)cultuur en die cultuur wordt niet zonder meer overboord gezet.

Het is de vraag of we met de huidige aanpak de gewenste resultaten behalen. Thema's als betaalbaarheid, individualiteit en differentiatie [\(3\)](#) kunnen we niet zonder meer verbeteren door op de oude vertrouwde manier verder te gaan. De huidige renovatieopgave vraagt om andere oplossingen. Dat zien we nu al in alles om ons heen. Er wordt anders gewerkt door middel van ketensamenwerking. Maar ook doordat er diverse concepten naar voren komen: energiezuinig of nul op de meter wordt de uitdaging, van seriematig naar werken in een serie van één en van een complete woning naar Component Renovatie. Zomaar een drietal oplossingsrichtingen die momenteel actueel zijn. Maar hoe passen die binnen de 'cultuur' zoals we die kennen? Loslaten van gebaande paden is je begeven op onbekend terrein. Een behoudende levensstijl

kan als een rem werken. Noem het cultuur, conservatisme of koppigheid. Dat betekent, dat we aanpassingen moeten doen. In de (ontwerp)keuzes die we maken, de wijze waarop we bouwen en hoe we wonen en de woning gebruiken.

En als je dan weer terugkijkt naar de landen om ons heen dan zie je dat het ook op andere manieren kan. Gebruik van een andere techniek of een andere aanpak. Zo moeten wij zoeken naar een nieuwe weg om in te slaan. Misschien wel een weg om een nieuwe trend te vormen, zoals destijds de systeembouw, of toch om de cultuur voorgoed te veranderen, of zelfs een (bouw)revolutie?

Bronnen

- (1) 'Bouwen is geen wetenschap', afscheidsrede Nico Hendriks, TU Eindhoven, 14 oktober 2005
- (2) 'Documentatie Systeemwoningen '50-'75', BouwhulpGroep, 2013
- (3) 'Essay, de toekomst van de woningvoorraad', BouwhulpGroep, 2014.